

Збірник матеріалів доповідей . Міжнародна науково-практична конференція «Ринок аудиторських послуг в Україні: стан і перспективи розвитку». – Івано-Франківський НТУНГ, 15-16 квітня 2010р. – С. 186-190.

Максімова В.Ф.,
д-р екон. наук, професор
Одеський державний економічний університет

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Розглянуто питання, що впливають на можливості функціональної інтеграції. Систематизовано наукові результати попередників, актуальні для теорії та практики контролю. Окреслено проблемні питання, вирішення яких сприятиме підсиленню місця та значення внутрішнього контролю для забезпечення ефективного управління фінансово-господарською діяльністю промислового підприємства.

Контроль в інтеграції з функціями планування, обліку та аналізу створює інформаційні можливості для життєдіяльності управлінського циклу. Проблема наявності невирішених питань теорії, недоліків у практичному втіленні функціональної інтеграції в управлінні підприємством полягає у відсутності її цілісної концепції як синергетичного прояву існуючих наукових результатів.

Мета даної роботи – систематизувати наукові результати попередників, актуальні для теорії та практики функціональної інтеграції і на цій основі визначити проблемні питання, вирішення яких сприятиме підсиленню місця та значення внутрішнього контролю, як однієї з найважливіших функцій ефективного управління фінансово-господарською діяльністю промислового підприємства.

Найбільш суттєвими та такими, що стали основою для формування системної концепції внутрішнього контролю стали, за нашим уявленням, окремі положення теорії економічного контролю та його методології, а також підґрунтя для удосконалення цієї важливої управлінської функції в умовах сьогодення та на перспективу економічного розвитку промислових підприємств. В області теорії: опрацьовано тлумачення сутності контролю фінансово-господарської діяльності економічного суб'єкта, змістовного наповнення поняття контрольного процесу та його стадій; визначено місце

і роль функції контролю в системі управління економікою підприємства [1; 3]; зроблено теоретичні інтерпретації таких основних категорій економічного контролю, як контрольні процедури, форми та способи їх здійснення; сформульовано предмет економічного контролю та його метод [3]; розроблено низку всебічних класифікацій контролю та його об'єктів; окреслено коло загальних задач фінансово-господарського контролю, сформульовано задачі контролю додержання умов зберігання, а також стану та руху практично усіх видів ресурсів; обґрунтована об'єктивність виділення оперативного контролю; у світовій практиці передбачується зобов'язати кожену компанію самостійно визначитись зі своїми цілями для функції контролю. Так, американський уряд пропонує кожній агенції розробляти свої цілі для внутрішнього контролю [5].

В області методології: сформульовано загальні принципи фінансово-господарського контролю; вказано на проблему відсутності науково обґрунтованих принципів, на яких повинен впроваджуватись економічний контроль в ринкових умовах господарювання підприємств; обґрунтовано напрями розвитку методологічних та організаційних основ аудиту; вироблені загальні напрями подальшого розвитку економічного контролю в ринкових умовах хазяйнування [1; 3]; у світовій практиці проголошено, що внутрішній контроль – взаємозв'язана інтегрована система [5].

В області методики: розроблені моделі контролю [3]; визначено порядок контролю в підприємствах різних галузей; розроблені та прийняті до застосування Міжнародні стандарти аудиту, котрі регламентують також оцінку стану внутрішнього контролю в підприємствах; у світовій практиці впроваджено положення стосовно внесення у щорічний звіт оцінки внутрішнього контролю [6].

Отримані протягом усього періоду становлення й розвитку вітчизняної та світової економічної науки результати хоча й сформували загальні теоретичні засади та методологію економічного контролю, все ж є достатньо розробленим науковим підґрунтям для вирішення різної

складності проблем. Наразі є сенс окреслити їх коло задля упорядкування проблемних питань і обґрунтування актуальності подальшого дослідження.

Уявляються доцільними та гідними уваги дослідника наступні міркування. У теорії внутрішнього економічного контролю: не розставлено чіткі акценти на проблемі визначення місця й ролі внутрішнього контролю у системі управління підприємством. Не визначені закони та не сформульовані принципи, на яких повинен розвиватись внутрішній економічний контроль. Наявні в літературі положення під заголовком “принципи” реально не є ними через те, що не визначають ґрунтовних терен для побудови цілісної системи та не вказують на загальну направленість її функціонування. Вони або стосуються загального контролю й давно застаріли, або є уривками з робіт західних спеціалістів, або ж підмінюються функціями контролю, різного роду локальними задачами, або взагалі не мають прямого відношення до функції контролю і таке інше. Невизначеність призвела до появи різних моделей, які здебільшого залишаються у розробках науковців, бо практично нездатні замінити внутрішній контроль ні як цілісну його систему, ні як функцію управління. Не досягнуто єдності поглядів щодо виділення на теренах внутрішнього контролю таких моделей, як внутрішній аудит; контролінг. Прихильники стверджують, що ці моделі суттєво відрізняються від традиційного контролю й можуть бути частиною системи внутрішнього контролю, взагалі стати управлінням, або ще управляти управлінням, не говорячи вже про внутрішній контроль. Ми не супротивники нових, часто – модних тенденцій. Однак усі вони повинні розглядатись ученими-економістами в межах теорії контролю з урахуванням реалій сучасного економічного розвитку в країні. Так, наприклад, про внутрішній аудит мова може йти у разі розгляду підприємств (організацій, компаній, корпорацій, тощо) із настільки розгалуженою управлінською системою, щоб могло забезпечуватись дотримання відповідних принципів, на яких

ґрунтується побудова й функціонування аудиту, і, передусім – принципу незалежності контролю. Отже, останній є можливим на підприємствах із багаторівневою ієрархією управління. В усіх інших випадках, коли мова йде про пересічні підприємства із звичайною, класичною для вітчизняної економіки організаційною й управлінською структуризацією, підгін будь-яких контрольних заходів під назву “внутрішній аудит” є щонайменше некоректним.

Дещо інша справа з контролінгом. Цей потерпає від його фетишизування: контролінгові приписують основні функції управління від планування, організації, стимулювання, контролю, регулювання, аналізу до одних лише функцій планування і контролю чи координації системи менеджменту [2]. Противники цілком обґрунтовано аргументують їхню точку зору стосовно збереження цілісності інформаційного забезпечення управління фінансово-господарською діяльністю підприємства [4]. Наведені вище аргументи повною мірою стосуються також невизначеності ставлення до виділення стратегічного контролю, фінансового, зовнішньоекономічного, бухгалтерського контролю, як альтернатив класичній системі внутрішнього контролю.

Висновки. Існує низка дискусійних і невирішених питань як стосовно теоретичного обґрунтування принципів і форм інтеграції внутрішнього контролю в системі управління промисловим підприємством, так і в площині практичної реалізації наукових рішень. Результати даної роботи мають елементи певного наукового й практичного значення.

Література

1. Калюга Є.В. Фінансово-господарський контроль у системі управління. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2002. – 360 с.
2. Контроллинг как инструмент управления предприятием / Е.А.Ананькина, С.В.Данилочкин, Н.Г.Данилочкина и др.; под ред. Н.Г.Данилочкиной. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1999. – 297 с.
3. Нападовська Л.В. Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці: Монографія. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000.– 224 с.
4. Хомбург, Кристиан. Процесс самоутверждения контроллинга: взгляд специалиста по маркетингу // Проблемы теории и практики управления. – 2002. - №6. - С. 89.
5. Committee of Sponsoring Organizations of the Tradeway Commission (COSO).

COSO (<http://www.coso.org>):

6. Management Assessment of Internal Control. Public Law 107-204 – July 30, 2002.
– P.789. – Sec.404.